

Световни маринисти

НЕРАЗГАДАЕМИЯТ КАСПАР ДАВИД ФРИДРИХ

ОТКРИВАТЕЛЯТ НА ТРАГЕДИЯТА В ПЕЙЗАЖА, ХУДОЖНИКЪТ,
КОГОТО УКОРЯВАТ, ЧЕ Е ИЗЗЕЛ ПЕРОТО НА ПОЕТИТЕ

"Художникът трябва да рисува не само това, което има пред себе си, но и онова, което вижда в себе си. Ако той не вижда нищо в себе си, трябва да престане да рисува това, което има пред себе си".

Каспар Давид Фридрих

"Не съм толкова слаб, че да се подчинявам на изискванията на възрастта, когато те са против убежденията ми. Сплитам паикул около себе си... Оставям на времето да покаже какъв ще е резултатът: прекрасна пеперуда или личинка."

Днес ви представяме един НАИСТИНА ОСОБЕН ХУДОЖНИК.

Той обича морето и превръща величието му в арбитър на човешката съдба. Това не пречи да го представя безпристрастно в безбройните му моментни превъплъщения, без да го облагородява или идеализира. "Неговото" море е спокойно и уравновесено, но често от него лъха безизходица – настроение, превърнато в базова естетика и привилегия от канона на романтизма, чийто представител е и вечно мрачният творец КАСПАР ДАВИД ФРИДРИХ. Един от най-добрите портрети на художника дължим на неговия свръхталантлив колега, портетиста Герхард фон Кюгелген.

Автопортретът на Фридрих от годините, когато следва в Кралската академия в Копенхаген, представя 26-годишен младеж с далеч по-нормално излъчване, който притежава далеч по-скромна одухотвореност.

Творбите на Фридрих му донасят признание още в ранни години и съвременниците му като френския скулптор Давид д'Анжер говорят за него като за човек, открил "трагедията на пейзажа".

Въпреки, че според психиатрите художникът е страдал от "хронична мудност", той е изключително плодовит творец, създал над 500 картини.

Каспар Давид Фридрих е роден на 5 септември 1774 г. в Грайсвалд, който от 1630 до 1815 г. принадлежи на Швеция. Той е шестото от десет деца в лутеранското семейство на Адолф Готлиб Фридрих и Софи Доротея Бехли. Баща му прави свещи и сапун. Сведенията за финансовото състояние на семейството са противоречиви: според едни децата са имали частни учители, но според други са живеели сравнително бедно.

Родителите му произхождат от Нойбранденбург. Майка му умира през 1781 г. Същата година умира и сестра му Елизабет, а през 1791 г. си отива още една от сестрите му - Мария. Най-травмираща за него е смъртта на по-малкия му брат Йохан Кристофър през 1787 г. 13-годишният Каспар Давид вижда как брат му пропада в леда на замръзнало езеро и се удавя. Според някои биографи на Фридрих, Йохан загива, докато се опитва да помогне на Каспар, който също е в опасност.

Каспар Давид Фридрих започва да учи рисуване през 1790 г. Получава сериозно образование преди да стане "истински художник" от университета в родния Грайсвалд, чиято катедра по изкуствата днес носи неговото име. Завършва и Кралската академия по изкуствата в Копенхаген. Любимите му теми са исландските митове и скандинавската митология. Проявява значителен интерес и към немския фолклор.

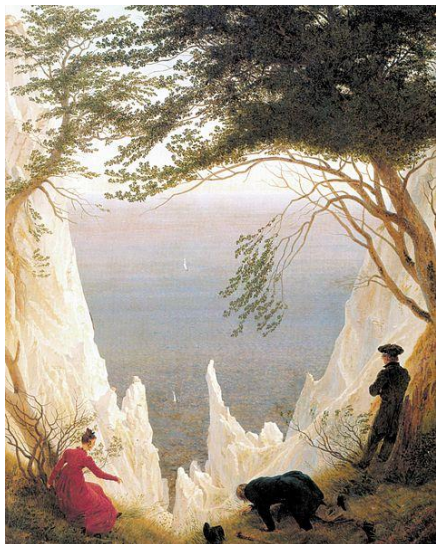
През 1798 г. се установява в Дрезден. С изключение на няколко ранни произведения като "Пейзаж с руини на храм" (1797) не работи с маслени бои, докато не се налага като име в художествените среди. Създава серия пейзажи от Балтийското крайбрежие. Картините му изобразяват гори, хълмове, пристанища, утринна мъгла или величествен залез. Използва непознати дотогава светлинни ефекти след детайлно наблюдаване на природата,

множество скици и проучвания. В повечето случаи скиците са направени само с молив и имат топографска стойност. Фините атмосферни ефекти са оригинални творения на паметта му и въображението му. За първи път изобразява светлината и отраженията на слънцето и луната в облаците и водата - оптически феномен на балтийското крайбрежие, който преди това не е рисуван толкова подробно и толкова нестандартно.

Фридрих утвърждава репутацията си, като през 1805 г. печели награда на конкурса във Ваймар, организиран от Гьоте. Годици наред състезанието привлича посредствени художници, които неуморно представят не особено талантиливи пана със смесица от неокласически и псевдогръцки стил. Лошите творби започнали да се отразяват върху репутацията на Гьоте и когато най-сетне Фридрих се включил с две рисунки - "Утринна процесия" и "Рибар край морето", поетът ги посрещнал в възторг, ентусиазъм и... облекчение.

Каспар Давид Фридрих е избран за член на Берлинската академия през 1810 г., но през 1816-а решава да се дистанцира от пруската власт и през юни същата година кандидатства за саксонско гражданство. Това шокира приятелите му, тъй като по онова време саксонското правителство е профренско, а картините на Фридрих са смятани за патриотични и подчертано анти-френски. Независимо от съмненията, Фридрих не само получава гражданство, но през 1818 г. става член на Саксонската академия със заплата от 150 талера. Надява се на пълна професура, която никога не получава. Според Немската информационна библиотека, "се усещало, че картините му са прекалено лични, а гледната му точка - прекалено индивидуалистична, за да служи за плодотворен пример за студентите". Политиката играе значителна роля в застоя на кариерата му: германската тематика в картините му често "се сблъсква" с преобладаващите профренски настроения по онова време.

През 1818 г. 44-годишният Фридрих се жени за 25-годишната Каролине Бомер, дъщеря на бояджия на дрехи от Дрезден. Двамата имат три деца. Рисува съпругата си в „Жена на прозореца“ (1822), една от множеството картини, изобразяващи човешки фигури в гръб. Бракът не дава сериозно отражение върху живота и личността на Фридрих.

Въпреки това в платната му от онзи период, включително и в шедьовъра "Скалите на Рюген" (създаден след медения месец), се усеща ново чувство на лекота, избраните от палетата цветове са светли и весели, а късчето свят в картините грее и топли душата.

Музеят "Оскар Райнхарт", Щатгартен

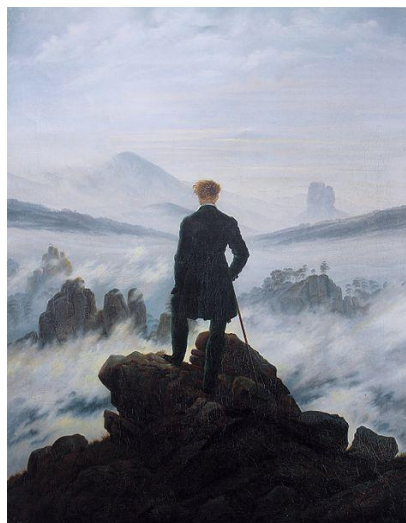
През този период художникът получава подкрепа от Русия. През 1820 г. великият княз Николай Павлович посещава студиото на Фридрих и се завръща в Санкт-Петербург със значителен брой негови картини. Това е началото на патронаж, който продължава дълги години. Поетът Василий Жуковски, учител на Александър II, се среща с Фридрих през 1821 г. и открива в него сродна душа. Десетилетия Жуковски помага на духовния си събрат, като купува негови творби и препоръчва картините му на царското семейство.

"НЕГОВОТО" МОРЕ

Каспар Давид Фридрих е един от основателите на немската романтична живопис. Той е пейзажист, но значителна част от пейзажите му са с морска тематика. Фридрих вижда морето навсякъде и дори там, където го няма. Творчеството му обхваща широк кръг географски обекти като морска шир, скалисти брегове, гори и планини. Често използва пейзажа за религиозни, дори мистични сцени.

В немската романтична школа този подход е отражение на религиозната потребност да си част от Божието съзидание и чрез вярата си да придобиваш огромна сила. В картините на Фридрих често присъства *Rückenfigur* (обърнатата фигура) - човек видян в гръб, съзерцаващ природата. Така зрителят е насърчен да се постави на мястото на *Rückenfigur* и да стане част от творбата, усещайки по своему възвишеността на гледката. Често чрез романтичното изобразяване природата на Каспар Фридрих е толкова красива, извисена и загадъчна, че предизвиква чувствени тръпки на съпреживяване и ценителят буквално "потъва" в творбата. Характерна за този необикновен творец е и способността му да вижда морето и другаде в природата: в

явления, които наподобяват море. Такъв е случаят с шедьовъра "Странник пред море от мъгла" от 1818 г., където обърнатият с гръб изящен младеж позволява на зрителя свободно да интерпретира пейзажа и да даде воля на усещанията си.

Може би най-смайващата картина на Фридрих е "Море от лед" (1823-24 г.), представящо композиция от близки и далечни арктически форми. Тя отразява нарастващия песимизъм в душата на художника и става предвестник на стила му през по-късните години, когато творбите му стават по-мрачни и страховити, дори зловещо-монументални. Наричат "Море от лед" и "Крушение на надеждата" или "Полярно море". Първоначално творбата не се радва на топъл прием. Изображението на корабокрушение в ледовития океан, с остри плочи от ледени късове, разкъсващи дървен кораб, надскача събитието и безмилостната природа и се издига до жестока алегория: корабът е човешко творение, което е смазано от смразяващото безразличие на природата и на обществото. Сложно, потискащо и... гениално. И двете картини са част от постоянната експозиция в Салона на изкуствата.

А ето и един наистина уникален морски пейзаж:

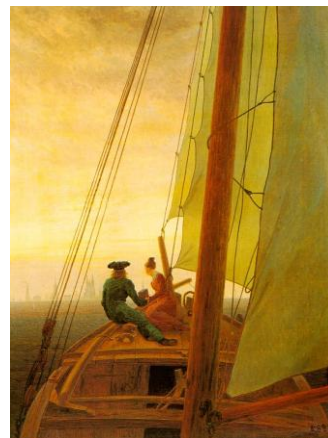

"Етапите от живота", създаден около 1835 г., като своеобразно разсъждение за нетрайността на земния ни път. Изобразени са пет кораба на различно разстояние от брега и петима човека на различни етапи от живота си (и чудо – само една от фигурите, на възрастния мъж, е показана в гръб). Днес шедьовърът се намира в Музея на изящните изкуства в Лайпциг.

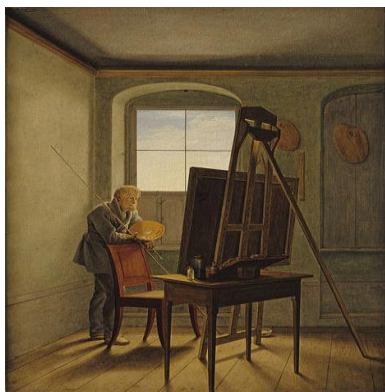

Ето и "Изгревът край морето" – днес в Старата национална галерия в Берлин. Картина е създадена около 1822 г. Човешките фигури показват известно разведряване в психиката на художника: семейството, съпругата, приятелите през този период заемат важно място в сърцето му.

Още морски шедеври, съхранили цяла епоха – природа, бит, идеали, мироглед: "Кръстът край Балтийско море", "Монахът и морето", "На платнохода", "Отплаване" и "Вечер в Балтийско море".

В самотния монах мнозина съзират самия Каспар Давид Фридрих. През последните 15 години от живота репутацията му пада стремглаво. След като идеите на ранния романтизъм вече не са на мода, публиката гледа на художника като на меланхоличен ексцентрик, останал извън времето си. Един след друг поддръжниците му го напускат. Към 1820 г. живее като отшелник и е описван от приятелите си като "най-самотния от самотните". Историците и някои от съвременниците приписват меланхолията в творчеството му на загубите, претърпяни през младежките години и на мрачните перспективи в зряла възраст. Бледият вид и уединението помагат да бъде затвърдено мнението, че Каспар Фридрих просто е "един необщителен мъж от Севера".

”Каспар Давид Фридрих в ателието си” - шедьовър на Карл Фридрих Керстинг от 1819 г. (в Старата национална галерия в Берлин).

През юни 1835 г. художникът получава първия инсулт, който частично парализира крайниците и в огромна степен ограничава възможността му да рисува. Вече не може да работи с маслени бои и се ограничава с акварел, сепия и преработка на стари композиции. Въпреки че зрението му остава силно, губи силата в ръцете си. Независимо от всичко успява да завърши последната от "черните картини" - "Морски бряг на лунна светлина" (1835 - 36), най-мрачният от крайбрежните му пейзажи, където многообразната цветова гама компенсира липсата на предишната изящност. Въпреки че скоро след нещастieto руското царско семейство купува голям брой от ранните му творби и здравето му частично се възстановява, той и семейството му живеят бедно.

Когато умира на 7 май 1840 г. в Дрезден, почти никой не забелязва, че един гений е завършил житейския си път. Репутацията и славата му са паднали до нулата. Макар и относително харесвани докато е жив, творбите му никога не се радват на широка популярност. Въпреки че следват изискванията на епохата: да бъдат анти-класически, да съдържат огромен талант и неповторима интерпретация на действителността, картините на Фридрих са прекалено оригинални и лични, за да бъдат общодостъпни и добре разбрани.

ДВАДЕСЕТИ ВЕК: КОРИСТНА ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА ГЕНИЯ

През 30-те години на 20-и век картините на Фридрих са използвани за популяризиране на нацистката идеология с доста несръчни напасвания и изопачаване, с прибавяне на помпозен псевдопатриотизъм към чисто романтичния му поглед към света. Трябва да минат десетилетия, за да бъде изчистена репутацията на великия художник.

През 1949 г. Кенет Кларк пише, че Фридрих "работи във фригидната техника на своето време, която трудно може да вдъхнови модерна художествена школа" и предполага, че "художникът се е опитал да изрази в картини това, което е по-добре да бъде оставено на поезията." Тази за съжаление повърхностна, дълбоко субективна и до голяма степен ограничена дефиниция, макар и изречена от арбитър с безспорна ерудиция и световна слава, нанася на Фридрих нова вреда, като отсича за десетилетия напред шансовете му да се пребори за мястото, което заслужава.

СВЕТОВНА СЛАВА POST MORTEM

Репутацията му страда и от холивудските магьосници, обсебили някои от идеите му. Режисьори на хорър и фентъзи филми като Уолт Дисни, Фриц Ланг и Фридрих Мурнау черпят от сюжетите и образите му, без да го цитират. Реабилитацията или по-точно оповестяването на безспорния му гений е бавна, но се насърчава от съчиненията на критици и преподаватели като Вернер Хофман, Хелмут Бюрш-Супран и Зигрид Хинз, които успешно отхвърлят и оборват политическия подтекст, приписван на неповторимия творчески стил на художника. Едва през 70-те години на миналия век картините на Фридрих отново се излагат в най-престижни галерии. Талантът му е оценен от новото поколение критици и историци и Каспар Фридрих най-сетне събира заслужените преживе овации на хората с изтънчен естетически вкус.

Днес Каспар Давид Фридрих е национална икона в Германия. Пред творбите му се прекланят историци, критици и ценители от цял свят. Смятан е за гений с изключително сложна психология и според Вон е "вярващ, който се бори със съмнението и служител на красотата, гонен от мрака".

Силвия Николай-КОЛЕВА